

CIPRA

SLOVENSKA IZDAJA ISSN 2305-9850

ALPENAODRU

TEMATSKO GLASILO CIPRE

ŠT. 109/2022

Alpe jutrišnjega dne

70 let CIPRE

Uvodnik stran 3

Obrazi Alp

Edith Ebers stran 4

Alpe jutrišnjega dne – 70 let CIPRE

Iz krize še močnejša

Osebni pogled na zgodovino CIPRE stran 5

»Želeli smo to, kar danes želite vi!«

Sofia Farina in Stefan Witty v medgeneracijskem dialogu stran 8

Panorama

Mejniki in udarci stran 12

Je CIPRA ženska organizacija?

O vse večji udeležbi žensk v procesih odločanja stran 14

Pritisk na Alpe še nikoli ni bil tako velik

V pogovoru z Marjeto Keršič-Svetel stran 15

Sedem posameznikov, sedem vizij

Kakšne bodo videti Alpe čez sedem desetletij stran 16

Pogled s strani Pravica do nedotakljivosti Alp

Zakaj je Alpska konvencija pomembnejša kot kdaj koli prej stran 20

Drobtinice stran 22 Pika na I stran 23

Iz naslednje številke stran 24

Schaan, maj 2022

Drage bralke, dragi bralci,

Fotografije: Sarah Luger (naslovnica), Friedrich Boehringer (str.2 zgoraj), Caroline Begle CIPRA (str.2 spodaj), Stefano Ceretti (str.3)

vizija CIPRE se je enkrat že uresničila – ko je luč sveta ugledala Alpska konvencija. Ob svojem 70. rojstnem dnevu pa se CIPRA znova sprašuje, kakšna prihodnost se obeta Alpam.

Pred sedemdesetimi leti je bila CIPRA ustanovljena z vizijo ustvariti trajnostno prihodnost za Alpe, v kateri se bodo odločitve sprejemale ob spoštovanju narave. Leta 1952 je bila ta ideja nekaj novega: vizija CIPRE je bila mednarodna konvencija, ki bi k upoštevanju letnega zavezovala alpske države. Skorajda štiri desetletja pozneje, leta 1991, je bila Alpska konvencija dejansko podpisana. Želja civilne družbe se je tako uresničila v zavezujoči mednarodni pogodbi! Z leti so sledili novi uspehi, ki so posledica ambicioznega delovanja CIPRE: oblikovala se je alpska skupnost, ki med seboj komunicira, se razume in usklajuje kljub različnim jezikom in kulturam, od severa do juga ter zahoda do vzhoda, ustanovljena je bila Povezanost v Alpah, prvo omrežje občin, ki so sodelujejo pri udeležanju Alpske konvencije, in tu je še prvi Mladinski svet, ki je med drugim zaslužen za uvedbo enotne vozovnice za vsa javna prevozna sredstva v Alpah. To je le nekaj izmed številnih uspehov, na katere smo ponosni – več o njih si lahko preberete na naslednjih straneh tokratne številke.

Vizije CIPRE glede na tako uspešne rezultate ni mogoče ustaviti. Vemo, da so naše možnosti, da jo uresničimo, nekajkrat večje, če si znamo predstavljati nujnost sprememb in drugačno prihodnost. Živimo v času, v katerem prihodnost biosfere in s tem tudi Alp zaznamujejo znanstvene napovedi o podnebni katastrofi in propadu biotske raznovrstnosti. Prav zato mora CIPRA še naprej spodbujati svojo kolektivno domišljijo in v praksi dokazovati, da so možne in celo zaželeni tudi druge oblike sobivanja za ohranitev dobrega življenja v Alpah. Vabimo vas, dragi bralci in bralke, da nas pri tem podvigu spremljate. Naj bo naslednjih sedemdeset let odločilnih za spremembe, ki si jih Alpe zaslužijo!

Želimo vam prijetno in vizionarsko obarvano branje!

Serena Arduino in Bianca Elzenbaumer
sopredsednici CIPRE International

CIPRA – RAZNOLIKA IN PESTRA ORGANIZACIJA

Mednarodna komisija za varstvo Alp (CIPRA) je nevladna krovna organizacija z nacionalnimi odbori v vseh alpskih državah in predstavlja več kot sto društev in organizacij iz sedmih alpskih držav. Zavzema se za trajnostni razvoj na območju Alp, ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter regionalne raznovrstnosti kot tudi za reševanje skupnih problemov v alpskem prostoru.

KOLOFON

Založnik: CIPRA International **Uredništvo:** Caroline Begle, Michael Gams (odgovorni), Veronika Hribernik, Mirjam Jakob, Maya Mathias **Sodelavci:** Serena Arduino, Rudolf Batliner, Georg Bayerle, Caroline Begle, Kristina Bogner, Rok Brišnik, Mario Broggi, Bianca Elzenbaumer, Michael Gams, Veronika Hribernik, Liv Kirner, Paul Kuncio, Sarah Luger, Veronika Mergenthal, Sandrine Percheval, Madeleine Rohrer, Janine Salzger, Salome Valsecchi, Barbara Wülser, Katarina Žakelj **Prevodi:** Marie Bilet, Marianne Maier, Nataša Leskovic Uršič, Reinhold Ferrari **Lektoriranje:** Émilie Choupin, Nina Pirc, Francesco Pastorelli, Caroline Begle **Postavitev in oblikovanje:** Jenni Kuck **Tisk:** Buchdruckerei Lustenau/A **Celotna naklada:** 13.200 izvodov

Izhaja periodično v slovenščini, nemščini, italijanščini in francoščini. Ponatis prispevkov je mogoč s predhodnim dovoljenjem in z navedbo vira. Zaželeno je, da nam pošljete avtorski izvod.

Naročilo: Alpe na odru lahko brezplačno naročite pri CIPRI International: www.cipra.org/alpenaodru, international@cipra.org

Alpe na odru CIPRA International izdaja s podporo Zveznega ministrstva za okolje, varstvo narave in varnost reaktorjev ter sklada Aage V. Jensen Charity Foundation.

CIPRA INTERNATIONAL

Kirchstrasse 5, LI-9494 Schaan
tel.: +423 237 53 53 **e-naslov:** international@cipra.org
spletna stran: www.cipra.org

NACIONALNI ODBORI

CIPRA Avstrija
c/o Umweltdachverband, Strozzigasse 10/8–9,
A-1080 Wien
tel.: +43 1 401 13 21 **e-naslov:** oesterreich@cipra.org
spletna stran: www.cipra.org/at

CIPRA Švica
Schwengiweg 25, CH-4438 Langenbruck BL
tel.: +41 62 390 16 91 **e-naslov:** schweiz@cipra.org
spletna stran: www.cipra.ch

CIPRA Nemčija

Am Rindermarkt 3–4, D-80331 München
tel.: +49 89 23 23 98 40 **e-naslov:** deutschland@cipra.org
spletna stran: www.cipra.de

CIPRA Francija

5, Place Bir Hakeim, F-3800 Grenoble
tel.: +33 476 42 87 06 **e-naslov:** france@cipra.org
spletna stran: www.cipra.org/fr

CIPRA Lihtenštajn

c/o LGU, Kirchstrasse 5, LI-9494 Schaan
tel.: +423 232 52 62 **e-naslov:** liechtenstein@cipra.org
spletna stran: www.cipra.org/li

CIPRA Italija

c/o Pro Natura, Via Pastrengo 13, I-10128 Torino
tel.: +39 011 54 86 26 **e-naslov:** italia@cipra.org
spletna stran: www.cipra.org/it

CIPRA Slovenija

Društvo za varstvo Alp, Trubarjeva cesta 50, SI-1000 Ljubljana
tel.: +386 59 071 322 **e-naslov:** slovenija@cipra.org
spletna stran: www.cipra.org/sl

REGIONALNI ODBOR

CIPRA Južna Tirolska
c/o Dachv. für Natur- und Umweltschutz,
Kornplatz 10, I-39100 Bozen
tel.: +39 0471 97 37 00 **e-naslov:** info@umwelt.bz.it
spletna stran: www.umwelt.bz.it

Podporni član

Nizozemsko kraljevo združenje alpinistov
in gorskih športov (NKBV)
Houttuinlaan 16A, NL-3447 GM Woerden
tel.: +31 34 84 09 521 **e-naslov:** info@nkbv.nl
spletna stran: <https://nkbv.nl>

Geologinja Edith Ebers
(okoli leta 1928)

»Gospodična, tega vendar ne smete!« Starejši delavec, eden od minerjev, ki so bili leta 1935 zadolženi za gradnjo alpske ceste med Traunsteinom in Bad Reichenhallom na Bavarskem, je zaman poskušal zadržati mlajšo žensko drobcene postave. Gospodična, kot jo je ogovoril, se je pripeljala na svojem Sachsju, nenadoma zavrla, skočila na bližnjo skalo in po njej začela trkati z geološkim kladivom. »Ljudje božji, a res nič ne vidite? Uničujete čudež narave! To je vendar ledeniški obrus! Poglejte, kako se kamen sveti! V več tisočletjih sta ga do sijaja zloščila led in voda! Ne vidite vseh teh globokih raz, ki so obrusile ostro kamenje, ujeto v led?« Energična ženska se je na nerazumevanje delavcev odzvala z jezo, obupom in žalostjo. Dogodek je brez navedenega datuma opisal članek v starem časopisu, ki ga hranijo v arhivu občine Inzell. In to je bila, ne da bi kdo vedel za to, Edith Ebers, priznana geologinja in pozneje ena glavnih pobudnic ustanovitve Mednarodne komisije za varstvo Alp (CIPRA). Skupina minerjev je bila prepričana, da je nora. Edith se je v zadnjem trenutku spomnila visokega uradnika iz oddelka za gradnjo cest, s katerim je v študentskih časih preživela veliko zabavnih smučarskih dni. Usedla se je na motor in na pošti s preostankom denarja odposlala telegram. Kmalu zatem je na krajevno gradbeno inšpekcijo dejansko prispel nov telegram z zahtevo, da se miniranje takoj ustavi. »Pred nami leži del ledeniške struge nekdanjega ledenika Saalach, ki se je v okolici Zella am See raztezal do točke, kjer stojimo zdaj,« je zapisano na manjši tabli, postavljeni pred ledeniškim vrtom med Weissbachom na alpski cesti in Inzellom. V času würmske poledenitve je tam nastal naravni spomenik, edinstven v vzhodnih Alpah.

»Ledeniška gospodična« in ustanoviteljica

Edith Ebers je pred uničenjem rešila naravni spomenik na alpski cesti v Nemčiji, v petdesetih letih prejšnjega stoletja je bila ena od soustanoviteljev CIPRE. Dejavnosti in prizadevanja te visoko nadarjene geologinje in doktorice znanosti so bila dolgo spregledana.

pred obsežnim poseganjem v naravo. »Taki časi so bili takrat: rečne struge in jezera je treba regulirati, v Franciji so nameravali preusmeriti tokove rek, v Avstriji uničiti Krimmlske slapove /.../, v Italiji zgraditi svetilnik na vrhu Matterhorna,« se je leta 1969 v pismu spominjala Edith Ebers.

Na ustanovno zasedanje CIPRE, ki je potekalo 5. maja 1952 v bavarskem Rottach – Egernu, je prav ona povabila predstavnike vseh držav, ki so bili zainteresirani za ureditev nastajajočih težav. Njen namen ni bila le skupna priprava mednarodnih smernic nadaljnega razvoja in ukrepanja, temveč tudi spodbujanje znanstvene izmenjave. A več kot dvajsetletno aktivno delovanje Edith Ebers za CIPRO še danes ostaja prezrto. ▲

Veronika Mergenthal, Angers/D

In Edith Ebers je bila tista, ki ga je tik pred zdajci rešila. Kdo pa je sploh bila ta »ledeniška gospodična«, kot so jo poimenovali delavci? Rodila se je leta 1894 v Nürnbergu v ugledni družini Knote. Njena mati je bila zelo nadarjena, pozneje se je ločila in postala ena prvih samohranilk svojega časa. Od leta 1913 do 1919 je Edith študirala geologijo, leta 1925 pa kot ena izmed redkih žensk pridobila doktorski naziv. V začetku dvajsetih let se je poročila z münchenskim slikarjem Heinrichom Ebersom. Njeno ime je bilo med raziskovalci ledene dobe zelo znano.

Kot predstavnica bavarske Zveze za varstvo narave se je Edith Ebers leta 1951 udeležila kongresa Svetovne zveze za varstvo narave (IUCN) v Den Haagu na Nizozemskem, kjer so že začeli opozarjati

Iz krize še močnejša

Sredi sedemdesetih let je CIPRA skoraj prenehala obstajati, a se je v letih, ki so sledila, preobrazila v profesionalno organizacijo in se uveljavila na celotnem alpskem območju. Svoj sedež ima od leta 1990 v Lihtenštajnu, »najbolj« alpski državi. Svoj pogled nazaj nam ponuja [Mario Broggi](#), ki je CIPRI predsedoval v letih 1983–1992 in tudi sicer redno spremlja njeno zdaj že skoraj petdesetletno delovanje.

Trajnostni razvoj v Alpah – CIPRA združuje ljudi in organizacije prek jezikovnih, kulturnih, geografskih in političnih meja.

Odkrivanje alpske pokrajine na letni strokovni konferenci leta 1988 v Triesenbergu/FL.

V marsikateri krizi je tudi kaj pozitivnega: na konferenci Svetovne zveze za varstvo narave (IUCN) leta 1974 v italijanskem Trentu so udeleženci ob robu zasedanja konference razpravljali tudi o tedanjem kriznem položaju CIPRE in ponovni obuditvi njenega delovanja. Sprejeli so Akcijski načrt za Alpe in sklenili, da je treba v vsaki od alpskih držav ustanoviti predstavništvo CIPRE. Sam sem bil stalni predstavnik Lihtenštajna na letnih konferencah CIPRE od leta 1976, ko je strokovna letna konferenca CIPRE potekala v Heiligenblutu v Avstriji. Takrat se je CIPRA ukvarjala predvsem z velikimi infrastrukturnimi projekti na področju turizma in rabe vodne energije. Priporočila so se sprejemala v obliki resolucij. Pod okriljem CIPRE so vse do osemdesetih let delovala tudi nekatera slavna imena iz raziskovalne skupnosti, javnih organov in nevladnih organizacij, pri čemer jih je večina prihajala iz nemško govorečega okolja.

RAZNOLIKOST KOT BLAGOVNA ZNAMKA

Maloštevilni mlajši udeleženci, kot sta bila poleg mene tudi žal že pokojna Walter Danz z Bavarske in Jürg Rohner iz Švice, smo se počutili kot nekakšni uporniški »mladi Turki«, kot se je v osmanskem cesarstvu imenovalo gibanje, ki se je borilo za liberalne reforme. Pripadniki mlajše generacije smo želeli, da bi CIPRA svoje delovanje vsebinsko razširila in da bi za izvajanje svojih aktivnosti ustvarila ustrezne okvirne pogoje. Zahtevali smo vnovični razmislek o življenju v Alpah, pri čemer mora biti v ospredju neukalupljen in široko zastavljen pogled. Leta 1983 so nas po letni konferenci CIPRE, ki je potekala na Bledu, takrat še v Jugoslaviji, zadolžili za reorganizacijo CIPRE. Walter Danz je postal njen podpredsednik, jaz predsednik. Jezikovna raba pojmov, kot sta disident in mladi Turki, je sicer danes obremenjena, a prvotna želja oz. potreba ostaja. Kulturna pestrost alpskega sveta (str. 14) je eden njegovih zaščitnih znakov.

Skupna zdravica na strokovni ekskurziji v Bellunu/FL leta 1978.

Potem ko sem leta 1983 prevzel predsedovanje CIPRI, sta status uradnega jezika v CIPRI poleg nemščine in francoščine pridobili še italijanščina in slovenščina. Slovenijo smo kot neodvisno državo priznali leta 1990 še pred uradno razglasitvijo, kar so v Sloveniji sprejeli z naklonjenostjo.

ZGODNJA POKAZATELJICA NOVIH RAZVOJNIH TRENDOV

Zaželeni »vnovični, neukalupljeni in širokogledi razmislek« se je denimo odražal v tem, da je CIPRA ob stalni izmenjavi informacij postala zgodnja pokazateljica novih razvojnih trendov na območju Alp, kot so problematika vožnje z motornimi sanmi v naravnem okolju, sistemov za umetno zasneževanje ali igrišč za golf. Na letni strokovni konferenci leta 1984 v švicarskem Churu smo seznam naših tem in krog udeležencev še razširili ter s turističnimi delavci odprli razpravo o trajnostnem turizmu. Zgodaj smo opozorili tudi na skrb vzbujajoče ekološko stanje tekočih voda. Poleg »trde« vodogradnje je hidrobiološki kontinuum začela resno ogroziti tudi uporaba vodne energije skupaj z jezovi in negativnimi vplivi umetnih nihanj vodne gladine, ki so posledica obratovanja hidroelektrarn. Z deklaracijo o vodi, sprejeto leta 1990 v slovenskem Martuljku, smo se zavzeli za ohranitev naših alpskih rek in leta 1992 prvič popisali tekoče vode na alpskem območju, pri čemer se je izkazalo, da je z ekološkega vidika naravno ohranjenih le še kakšnih deset odstotkov tekočih voda. Menili smo, da je uporaba vodne energije izrabljena, mejne koristi uporabe energije iz alternativnih virov pa prekoračene.

PRVA MEDNARODNA ORGANIZACIJA S SEDEŽEM V LIHTENŠTAJNU

Z vsakokratno menjavo predsednika se je sedež sekretariata CIPRE selil v državo, od koder je ta prihajal. Leta 1990 smo opustili delo-

Leta 2018 je CIPRA na Bledu združila staro in mlado iz različnih alpskih držav.

vanje na izključno prostovoljni osnovi in Ulf Tödter je postal direktor s polnim delovnim časom in lastnimi pisarniški prostori v Lihtenštajnu. Sklenili smo, da sedež ostane v Lihtenštajnu – ne glede na to, kdo je trenutni predsednik. K uveljavitvi CIPRE je veliko prispeval moj naslednik iz Lihtenštajna, Josef Biedermann. Sedež v Lihtenštajnu se je dejansko izkazal kot posrečena izbira: medtem ko bi v večjih državah lahko prišlo do zamer, se Lihtenštajna nihče ni »bal«. Vsaka štiri leta je lihtenštajnski parlament sedežu CIPRE namenil zaproseni finančni prispevek, kar pa ni bilo povsem enostavno: v Lihtenštajnu takrat še niso imeli veliko izkušenj z mednarodnimi organizacijami in tako se je vsakokrat pojavilo vprašanje, čemu bi morala država visok finančni prispevek sploh odobriti. Predno so v najbolj alpski državi pričeli ceniti delovanje CIPRE, je tako moralo miniti kar nekaj časa.

OD VARSTVA NARAVE DO ZAGOTAVLJANJA KAKOVOSTNEGA ŽIVLJENJA

Zasluga CIPRE je tudi sklenitev Alpske konvencije (str. 20–21), čeprav smo politično podporo takrat našli le pri nemškem okoljskem politiku Klausu Töpferju. Ta leta 1991 podpisana mednarodna pogodba je in ostaja tudi danes povezana s CIPRO. Resda bi si želel nekaj manj birokracije in seveda jasnejših izjav, a Alpska konvencija je bila zgled tudi drugim gorskim območjem, kot so Karpati ali Kavkaz. V desetletjih se je CIPRA iz naravovarstvene organizacije spremenila v organizacijo, ki si prizadeva življenje v Alpah trajnostno oblikovati prav v vseh pogledih. Na letni konferenci leta 1995 v lihtenštajnskem Triesenbergu je bil pod geslom *Delovati in opustiti* trajnostno zasnovan celostni pristop, pri nadaljnjem delovanju pa so se upoštevali predvsem interesi in potrebe gorskega prebivalstva. CIPRA je danes s svojimi nacionalnimi predstavništvi izjemno uveljavljena organizacija v svetu komuniciranja in posredovanja zna-

Predsednik CIPRE Mario Broggi ob razglasitvi začetka konference leta 1988 v Triesenbergu/LI.

nja, vse pa se je opazno začelo z izdajanjem poročil o Alpah. Prav tako ni mogoče spregledati vključevanja mladih v delovanje CIPRE (str. 8–11). Da povzamem: če CIPRE danes še ne bi bilo, bi jo bilo treba zagotovo ustanoviti kot izredno pomembno zastopnico interesov alpskega loka. ▲

PIONIR NA PODROČJU TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

Mario Broggi, rojen leta 1945 v švicarskem kraju Sierre v kantonu Valais, je po končanem študiju gozdarstva na Visoki tehniški šoli ETH v Zürichu ustanovil zasebno svetovalno podjetje s sedeži v Lihtenštajnu, Švici in Avstriji. Poučeval je na dunajski in baselski univerzi. V letih 1997–2004 je bil na čelu Švicarskega zveznega inštituta za raziskovanje gozdov, snega in pokrajine (WSL). Svojo vizijo o prihodnosti alpske pokrajine je orisal v številnih publikacijah. V letih 1983–1992, ko je bil njen predsednik, je CIPRO temeljito reorganiziral in profesionaliziral ter tako dosegel, da je trajnostni razvoj postal ključno področje delovanja CIPRE. Broggi je pomembno sodeloval tudi v procesu nastajanja Alpske konvencije. Za svoj prispevek k varstvu narave na območju Alp in zunaj njega je prejel številna priznanja.

Želeli smo to, kar danes želite vi!

Kako ljudje različnih generacij razmišljajo o sedanjosti in prihodnosti Alp? Kaj jih pri tem povezuje, kaj razdvaja? Kako najti skupno pot? – [Sofia Farina](#) in [Stefan Witty](#) v medgeneracijskem dialogu.

Predstavnica mladih Sofia Farina in podpredsednik Stefan Witty iz CIPRE International v razpravi o podnebni krizi.

Sofia in Stefan, kateri je vajin najljubši kraj v Alpah?

Stefan: Moj najljubši kraj je Lechtal v Avstriji. Tja se pogosto odpravim na smučarske ture, poleg tega prihajajo iz te doline moji predniki, tako da me z dolino povezujejo tudi osebne vezi. Všeč mi je, saj je tam tako divje in naravno, skorajda brez industrije.

Sofia: Všeč mi je Brenta, gorska skupina v bližini italijanskega Trenta. Imam čudovite spomine na tamkajšnji vrh Piz Galin, Kokošji vrh v trentskem narečju. To je divji gorski vrh, na katerem sem doživela čudovit sončni zahod in se potem ponoči z vrha odsmučala v dolino. Neverjetno doživetje.

Kaj vaju spodbuja k prizadevanjem za kakovostno življenje v Alpah?

Stefan: Moja družina, moji otroci in vnuki. Spodbuja me želja, da bi ponovno vzpostavili to, kar je v preteklosti delno uničila naša generacija. Želel bi, da bi na koncu lahko dejal: nekaj sem dosegel in na to sem lahko ponosen. Tudi naslednja generacija mora imeti dobre pogoje za življenje. Plezam že 45 let in zame pri tem ni pomemben le športni vidik, temveč tudi srečevanje z ljudmi in spoznavanje njihove kulture ter opažanja o spreminjanju razmer v gorah v zadnjih stotih, tisočih ali desetisočih letih. Kakovostno življenje mi pomeni, da sem zadovoljen z okoliščinami, v katerih živim, pa tudi to, da imam dovolj časa zase in svojo družino in da živim v zdravem okolju, brez hrupa in onesnaženega zraka.

Sofia: Odrasla sem ob morju, v srednji Italiji. Pozneje sem se zaradi študija preselila v Bologno. Vedno sem živela v mestih. Ko sem prvič srečala ljudi, ki so bili doma v Alpah, je bilo to zame kar razodetje. Kakovost njihovega življenja je na zelo visoki ravni in to vsak dan, ne le ob nedeljah po štirih urah vožnje z avtomobilom. Res si želim, da bi to kakovostno življenje ohranili. Mednarodne trgovske verige se denimo množijo celo v oddaljenih alpskih krajih in ne bi rada doživela, da bi zaradi njih vrata zaprle majhne podeželske trgovine.

Živita v različnih regijah v Alpah ali njihovi bližini. S kakšnimi težavami in izzivi se soočata?

Stefan: V regiji, iz katere prihajam, je največja težava ta, da ob vznožju alpskega sveta ležijo velike mestne aglomeracije, kot so München, Augsburg, Stuttgart, morda tudi Nürnberg. Tam živi veliko ljudi, ki želijo v Alpah preživljati svoj prosti čas, zato je alpska regija, od mest oddaljena le nekaj ur vožnje z avtomobilom, izpostavljena tako velikemu pritisku. Število prebivalcev se denimo v Münchnu vsako leto poveča

»Res je, moja generacija je jezna na starejše generacije, zlasti na politike.«

Sofia Farina

za približno 30.000. Veliko ljudi se priseli, ker so Alpe tako blizu mesta in odlično izhodišče za pohodnike, kolesarje, plezalce ali smučarje.

Sofia: V primerjavi z regijo okoli Münchna je Trentinsko zelo redko poseljena pokrajina, a kljub temu ima težave s prometom. Po dolini reke Adige, ki povezuje Avstrijo, Benečijo in preostalo Italijo, se vijeta dvopasovna avtocesta in železnica. Stalno poteka razprava o nujnosti širitve avtoceste in železnice. Prebivalci nad to idejo seveda niso navdušeni. Menim, da se v nekaterih dolinah srečujejo s pritiski zaradi načrtovane gradnje vedno novih smučišč in druge turistične infrastrukture, še posebno zdaj, ko se bližajo zimske olimpijske igre, ki bodo leta 2026 potekale v Milanu in Cortini.

Stefan: Na Bavarskem smučišča niso tako velik problem, saj je prostorsko načrtovanje že tri desetletja urejeno v okviru Alpskega načrta, ki območje deli na tri cone in določa, da v coni C gradnja novih žičnic ali smučišč ni dovoljena, pri tem pa večina višje ležečih predelov leži prav v coni C.

Danes je pomembna tema podnebna kriza. Stefan, katere okoljske teme so te vznemirjale v mladosti?

Stefan: Osrednja tema pred tremi desetletji je bila v Nemčiji zaradi onesnaženega zraka umiranje gozdov. Dobra stran pri tem je, da je industrija postala čistejša. Demonstrirali smo tudi proti gradnji jedrskih elektrarn. Nekaj pa je bilo včasih zagotovo drugače: če si se boril za okoljske teme, so te mnogi imeli za levičarja, komunista. Med političnimi gibanji in našimi ekološkimi idejami je bilo sicer več sorodnih povezav, a so bile povsem nepolitične. Želeli smo le lepo prihodnost, boljše življenje, dobro življenje. Želeli smo to, kar si danes želite vi. Ko sem še študiral biologijo, je eden od profesorjev dejal, da doživljamo velik eksperiment svetovnih razsežnosti, ker proizvajamo vedno več CO₂. Ko mi je bilo 20 let, se je o tem že razpravljalo in vsakdo je vedel za to.

Sofia, tvoja generacija očita starejši nedejavnost v boju proti podnebnim spremembam. Kaj praviš na to?

Sofia: S tem se seveda strinjam, sem pa tudi znanstvenica in gledam na stvari tudi z bolj znanstvenega vidika. Ko sem se pripravljala na izpit iz klimatologije, sem študirala zgodovino globalnih podnebnih sprememb. Noro je, da so znanstveniki o tem govorili že pred 30, 40 leti in da ni nihče ukrepal! Res je, moja generacija je jezna na starejše generacije, zlasti na politike. Oni so tisti, ki sprejemajo odločitve in ne poslušajo znanosti.

Kaj vas jezi in kaj vam daje upanje, da se bodo stvari vendarle obrnile na bolje?

Sofia: Toliko je posameznikov, ki se ukvarjajo s temi vprašanji. Ko pomislim na ljudi okoli

mene, dejansko vidim spremembo v načinu mišljenja. Veliko mojih prijateljev je vegetarijancev ali veganov, številni imajo resne pomisleke o svojih potovalnih navadah in danes namesto z letalom potujejo z vlakom. Ne verjamem, da bi pred tremi, štirimi leti kdo rekel, da v London ne bo potoval z nizkocevnim letom. Verjamem, da je vsaj v naši generaciji prišlo do spremembe miselnosti.

Stefan: Po eni strani sem razočaran, ko pomislim na primer na pandemijo korona-

virusa in na to, kako težko je ljudi prepovoriti, da bi se cepili, čeprav je znanstveno dokazano, da težav ne bi imeli več, če bi bilo precepljenih 80 ali 90 odstotkov prebivalstva. Pri podnebnih spremembah pa je občutno težje razumeti, kaj se dogaja. Če se okužimo z novim koronavirusom, potem zbolimo, dobimo visoko vročino in to dejansko občutimo. Kar pa se dogaja tam zunaj, ne občutimo neposredno. Upam, da se bo v glavah ljudi vendarle nekaj premak-

nilo in bo večina vendarle začela razmišljati okolju prijazno.

Sofia: Če bi določen odstotek ljudi spremenil mišljenje, bi bili tisti, katerih ravnanje ni sprejemljivo za okolje, v manjšini.

Stefan: Pred tedni sem v časopisu prebral članek, kjer se avtor sprašuje, kaj ljudi najhitreje prepriča, da spremenijo način življenja. Ugotavlja, da to ni poznavanje pomena podnebnih sprememb – najbolj prepričljivo je namreč socialno okolje. Če naš sosed spremeni način življenja in postane vegetarijanec, če se vozi z vlakom namesto z avtomobilom in podobno, nas to bolj prepriča kot vse, kar si o tej problematiki preberemo sami. Zgoditi se mora prelomna točka, ko mnogi rečejo: v redu, storil bom to, kar so storili drugi. To je tako kot pri tistih, ki se želijo danes še vedno voziti v velikih avtomobilih. Morda ša se bomo v prihodnosti počutili bolje, če bomo prekolesarili več kilometrov kot naš sosed.

Kaj se starejši lahko naučijo ali bi se morali naučiti od mladih – in obratno?

Sofia: Starejši poznate kontekst in ste sami doživeli, kako so se stvari spreminjale.

Stefan: Od vas, mladih, se lahko naučimo, da je treba preizkušati nove življenjske sloge in to ne le pri hrani in potovanjih, temveč tudi pri skupnem bivanju. Moja generacija je denimo

MLADA KLIMATOLOGINJA

Sofia Farina (25) živi v Trentu (Italija) in na tamkajšnji univerzi zaključuje doktorski študij s področja okoljskih znanosti. S CIPRO se je prvič srečala, ko je sodelovala pri projektu Youth Alpine Interrail. Je članica Mladinskega sveta CIPRE. Od leta 2021 zastopa mlade v Upravnem odboru CIPRE.

»Morda v prihodnosti osebna lastnina ne bo več tako pomembna, kot je bila za našo generacijo.«

Stefan Witty

zgradila številne enodružinske hiše – v prihodnje se bomo morali naučiti živeti v manjših enotah, podobno, kot živijo ljudje v alpskih vaseh. Tam je doma prava lokalna skupnost. In to bo v prihodnosti veljalo tudi za mesta in večje kraje, marsikaj gre v to smer.

Sofia: S tem bi nekako obudili tradicionalen način življenja.

Stefan: Morda v prihodnosti osebna lastnina ne bo več tako pomembna, kot je bila za našo generacijo. To velja tudi za druge pomembne stvari, kot je denimo razpolaganje z več prostora za lastne ideje ali z več časa. Morda tako danes živi le manjše število mlajših, a jih je vseeno občutno več, kot jih je bilo v moji mladosti.

Sofia: Seveda, vendar pa mislim, da sem morda tudi pristranska. Ne vem, koliko jih dejansko tako živi. Težimo namreč k temu, da smo obdani z osebami, ki razmišljajo podobno kot mi. Sama poznam številne mlade, ki so vegetarijanci. To je vprašanje, ki si ga marsikdaj zastavim: živim v mehurčku ali ne?

Ob koncu pogovora vaju prosim, da dokončate stavek: čez 70 let bi morale biti Alpe ...

Sofia: ... brez avtomobilov, razen električnih avtomobilov. Upam, da v prihodnosti ne bo še več cest in avtomobilov, prometa in onesnaževanja okolja. Razvoj mora v drugo smer, v Alpah moramo preiti na trajnostne oblike mobilnosti. To je v mnogih pogledih res pomemben vidik, ki vpliva na pokrajino, onesnaževanje zraka, obremenjevanje okolja s hrupom in ravnanje z živalmi.

Stefan: Upam, da bodo Alpe čez 70 let še obstajale (smeh). In da bo v visokih gorah ostalo

še kaj ledu. Da bomo takrat živeli z naravo in ne proti njej. Skupnost moramo okrepiti na vseh ravneh, od zdravstva do izobraževanja in šol. Spremeniti se mora odnos do teh področij, morali jih bomo bolj ceniti in finančno podpreti. In vse te storitve bodo morale biti na razpolago tudi v oddaljenih dolinah. Ljudje bodo morali imeti možnost, da živijo na gorskih območjih, ne da bi morali dnevno potovati na delo v druge kraje. ▲

Michael Gams (intervju) in **Caroline Begle** (fotografije), CIPRA International

IZKUŠENI BIOLOG

Stefan Witty (60) živi v Uttingu ob jezeru Ammersee (Nemčija). Biologijo je študiral v nemškem Bayreuthu. Prve stike s CIPRO je pred tremi desetletji navezal v okviru svojega delovanja pri Nemški planinski zvezi (DAV), pozneje pa je opravljal vlogo direktorja CIPRE Nemčija. Od leta 2021 je podpredsednik Upravnega odbora CIPRE International.

»Verjamem, da je vsaj v naši generaciji prišlo do spremembe miselnosti.«

Sofia Farina

Potovanje skozi čas po Alpah

Sklepanje zavezništva, spodbujanje izvajanja konkretnih ukrepov in ciljev, varstvo pokrajine – sprehodimo se mimo pomembnejših alpskih mejnikov na področju varstva okolja in politike, ki so zaznamovali sedemdesetletno zgodovino CIPRE.

Kristina Bogner in Veronika Hribernik,
CIPRA International

V Rottach-Egern/D je bil položen temeljni kamen Cipe international – komisije za varstvo Alp.

1952

Ustanovitev CIPRE

Edith Ebers. Tista vztrajna in odločna aktivistka, ki je pomembno sodelovala pri ustanovitvi CIPRE v nemškem Rottach-Egeru (str. 4, 8).

1986

Centim za pokrajino kot izravnalni ukrep

Skladu za ohranitev Greine je uspelo preprečiti gradnjo akumulacijskega jezusa in hidroelektrarne, ki so jo načrtovali na istoimenski visokogorski planoti. Greina je bila rešena pred uničenjem, podeljen ji je bil status varovanega območja, prizadete občine pa v smislu izravnalnega ukrepa letno prejemajo denarno nadomestilo (centim za pokrajino).

Vsealpski sporazum

Štiri desetletja obveščanja, prepričevanja in spodbujanja so bila potrebna, da so Avstrija, Francija, Italija, Lichtenštajn, Nemčija in Švica ter Evropska gospodarska skupnost (EGS) 7. novembra 1991 v Salzburgu/A podpisali Alpsko konvencijo (str. 20). Potem ko sta se jim pridružila še Monako in Slovenija, je konvencija začela veljati leta 1995.

1990 1991

Od potujoče pisarne do Alpske mrežne delavnice

Leta 1990 je Ulf Tödter postal prvi direktor CIPRE, ki je delo začel opravljati s polnim delovnim časom v lihtenštajnskem Vaduzu (str. 5–7). Od takrat dalje se je mednarodna zasedba sekretariata kadrovsko krepila, organizacija pa je po nekaj vmesnih postajah svoj dom našla v sosednji občini Schaan.

Beljak/A je leta 1997 postal prvo Alpsko mesto leta.

Podpis Alpske konvencije leta 1991.

Mladi aktivisti in aktivistke predajajo podpise proti avtocestam.

Fotografije: CIPRA International, Uroš Hočevar (sredina zgoraj)

2021

Za pitno vodo

Velika večina slovenskih volivcev in volivk se je na referendumu odločno izrekla za ohranitev vodnega in priobalnega pasu, s tem pa povzela novi zakon o vodah, ki bi sicer povečal možnosti za privatizacijo dostopa do vode.

Konec za Alemagno

Poziv CIPRE proti gradnji nove čezalpske daljinske tranzitne ceste med Benetkami in Münchnom je bil uslišan, saj je Evropski parlament zavrnil tiste dele poročila, ki nasprotujejo Protokolu o izvajanju Alpske konvencije na področju prometa.

1997

Izvajanje konvencije v mestih in občinah

Udejanjanje trajnostnega razvoja in Alpske konvencije mora potekati tudi na ravni občin in mest in zato sta bili leta 1997 ustanovljeni novi organizaciji: društvo Alpsko mesto leta v avstrijskem Beljaku in Omrežje občin Povezanost v Alpah v slovenskem Bovcu.

2019

Krepitev alpskega načrta

Pod pritiskom okoljskih organizacij je bavarska vlada preklicala napovedane spremembe Alpskega načrta, ki bi bile usodne za območje nemškega Riedberger Horna – ta tako ostaja v varstveni coni C, za katero velja načelna prepoved gradnje infrastrukturnih objektov (str. 9).

2017

Olimpijada? Ne, hvala!

Po referendumu, na katerem se je proti igram izreklo 67,4 odstotka udeleženi, je Innsbruck/A kandidatura za zimske olimpijske igre leta 2026 zavrnil, kot so to storili v švicarskem kantonu Graubünden štiri leta pred tem. A prizorišče zimskih olimpijskih iger bo leta 2026 kljub temu v Alpah, saj jih bosta gostila Milano in Cortina d'Ampezzo/I.

2016

2013

Ideje mladih

Mladi iz vseh alpskih držav so 10. oktobra 2013 v Bolzanu/I delegatom CIPRE predstavili svojo idejo o skupnem sodelovanju – in postali so ustanovni člani in članice Mladinskega sveta CIPRE.

2000

Proti avtocestam

V 11. členu Protokola o izvajanju Alpske konvencije na področju prometa se pogodbenice odpovedujejo gradnji novih cest višjega reda za čezalpski promet, med drugim tudi gradnji avtomobilskih cest.

2010

Kralj alpskih rek

Italijanski Tilment (Tagliamento), ena zadnjih večinoma ohranjenih rek v alpskem prostoru, je zaenkrat rešena pred uničenjem. Potem ko je enemu od podjetij skorajda uspel izkop več kot milijona kubičnih metrov gramoz, je bil projekt zaradi izrazitega nasprotovanja okoljevarstvenih organizacij vendarle umaknjen v predal.

Mladinski svet CIPRE opravlja svetovalno vlogo in prispeva ideje.

Je CIPRA ženska organizacija?

Z vidika enakosti med spoloma se zgodovina CIPRE popolnoma nič ne razlikuje od katere koli druge organizacije, gospodarske družbe ali organa oblasti: delež žensk med zaposlenimi v CIPRI se povečuje. Torej vse v najlepšem redu?

Zgleden primer takega razvoja so okoljska ministrstva v alpskih državah: kot vsi vplivni politični položaji so bila še nedolgo tega tudi ministrstva v moških rokah. V zadnjih letih pa se kažejo spremembe dosedanjega trenda, saj so v petih od sedmih alpskih držav zdaj ženske tiste, ki krojijo politiko na področju varstva okolja in narave, v nemško govorečih državah pa si kljuko kar podajajo. Ali to pomeni, da je delež žensk na vodstvenih položajih zagotovljen? Temu bi težko pritrdili, saj razen v nekaj izjemah na teh mestih v neprijetno vplivnejših gospodarskih ministrstvih še vedno sedijo moški. Ženske so dobrodošle, aktivne in vidne tam, kjer je maloštevilne lovrike težje osvojiti, predvsem pa je treba trdo delati.

CIPRA KOT HVALEVREDNA IZJEMA?

Vodenje CIPRE International je od leta 2014, po desetih predsednikih, domena ženske. Tudi za to, da CIPRA sploh obstaja, se moramo zahvaliti ženski: predstavnik Svetovne zveze za varstvo narave (IUCN) iz alpskih držav je leta 1952 v nemški Rottach - Egern na ustanovni sestanku CIPRE povabila Edith Ebers (1894–1974). Ali je zato organizacija za varstvo Alp hvalevredna izjema? Ali je CIPRA ženska organizacija? Bojim se, da ne. Zgodovino CIPRE so pisali moški. In zasluge Edith Ebers je ob petdesetletnici CIPRE odkrila ženska, zgodovinarica Gertraud Sanin.

Zgodba Edith Ebers (str. 4) nam kaže, kako težko je bilo in še vedno je uspešnim ženskam, ki se javno izpostavijo. Po ustanovitvi CIPRE se je ugledna znanstvenica, verjetno neprosto voljno, od nje odmaknila. Njena prizadevanja za varstvo narave naj bi bila mnogim trn v peti. Tudi podpora druge ženske, slovenske predstavnice Angele Piskernik, pri tem ni kaj dosti pomagala. Poleg tega moramo vedeti, da je bilo sodelovanje pri CIPRI takrat vprašanje prestiža, ki je prinašalo mednarodno znanstveno prepoznavnost. In šele ko ji je moški, takratni predsednik Emile Dottrens, trinajst let pozneje izrazil priznanje, so Edith Ebers vnovič sprejeli v krog sodelavcev in

Predsedniki in predsednice CIPRE (od leve proti desni): Charles Jean Bernard, Nathanael Georg Zimmerli, Émile Dottrens, Willy A. Plattner, Fritz Lense, Curt Fossel, Mario F. Broggi, Josef Biedermann, Andreas Weissen, Dominik Siegrist, Katharina Conradin, Serena Arduino in Bianca Elzenbaumer.

sodelavk CIPRE, v katerem je sodelovala do svoje smrti leta 1974. Kot mednarodno delujoča organizacija opravlja CIPRA pionirsko delo, saj presega kulturne in geografske meje. Tovrstne medkulturne kompetence so se v zadnjih letih še okrepile z interdisciplinarnimi in medsektorskimi kompetencami. Znanstvenoraziskovalno naravnana »komisija« se je razvila v komunikacijsko vozlišče na območju Alp.

Vprašanje, ali je CIPRA ženska organizacija, je treba zato razširiti: je CIPRA drugačna? S svojimi organi in skupinami zaposlenih že danes potrjuje svojo izjemno raznolikost. Prav združena moč najrazličnejših ljudi in pristopov je njen eliksir življenja – in če bo še naprej skrbno vzdrževana, ji bo ta v pomoč pri obvladovanju prihodnjih izzivov. ▲

Barbara Wülser,
vodja Urada za enake možnosti v Graubündnu/CH,
nekdanja sodirektorica CIPRE International

Fotografije: IUCN, A. Zimmerli, G. Wendelberger, W. A. Plattner, F. Lense, G. Prügger, M. F. Broggi, J. Biedermann, CIPRA International, Rainer Kwittek/Zeitenspiegel, Martin Wälser, Stefano Ceretti

Pritisk na Alpe še nikoli ni bil tako velik

Marjeta Keršič-Svetel je ljubiteljica hribov in narave, velika poznavalka Alp, zavarovanih območij, strokovnjakinja strateškega komuniciranja, dolgoletna sodelavka in nekdanja podpredsednica CIPRE. Z njo smo se pogovarjali o pionirstvu, težavah Alp – in njihovi prihodnosti.

Pred 70 leti je bila CIPRA pionir svoje vrste.

Kako bi opredelili pionirja?

Pionir je nekdo, ki ga zanima, kaj je na drugi strani gore, ki ga ni strah vzeti pot pod noge in je preplezati, da bi pogledal na drugo stran. Sledi svoji svetli zvezdi vodnici – tudi, če okolica misli, da je trapast. Ve, da ima prav. Tvega svoj propad, a do zadnjega verjame v svoj uspeh.

V katerem smislu ste bili pionir tudi sami?

V marsičem: pri treh letih sem jo pobrisala staršem in se šla po svoje potepati po gorah... Že takrat je postalo jasno, da bodo z menoj težave. Moram priznati, da mojih pionirskih idej – ustvarjanje televizijskih programov, razvijanje turizma na zavarovanih območjih narave ali pristopa h komuniciranju z različnimi deležniki – ni nihče resno jemal. Lahko bi rekli, da sem ena tistih pionirskih rastlinskih vrst, ki se je hotela naseliti na aktivnem melišču, kamor se znova in znova zvalijo velike količine grušča.

Katere so po vašem mnenju prednosti CIPER?

Velikanska prednost te mreže je nabor znanja in izkušenj o Alpah in o življenju v njih – tako akademskega kot izkustvenega znanja domačinov. Povezava obojega je namreč nujna za načrtovanje razumnih

ukrepov za kakovostno življenje. Mreža nudi tudi povezovanje znanstvenikov, strokovnjakov, lokalnih skupnosti in posameznikov z različnimi interesi in izkušnjami.

Katere dosežke bi izpostavili kot posebej pomembne?

Na mednarodni ravni je zagotovo najbolj pomembna Alpska konvencija s protokoli. Potem je tu seveda povezovanje različnih organizacij. So pa ogromne razlike med delovanji posameznih nacionalnih organizacij CIPRE. V nekaterih državah je to vpliven partner v javnem diskurzu, kadar gre za Alpe – ne pa povsod.

Kaj bi izpostavili kot dandanes glavno težavo Alp?

Alpe so zmeraj bile v težavah, a se te zdaj zelo stopnjujejo. Prebivalci Alp so nekoč res zelo dobro obvladali večšino, danes poime novane kot trajnostna raba virov. Ampak te generacije so že odšle. Pritisk množice, ki v Alpah ne živi, ampak tam le zasleduje svoj vpliv, še nikoli ni bil tako velik. Alpe in dragocene vire tega prostora si prilaščata kapital, mladi se odseljujejo, podnebne spremembe postajajo vedno očitnejše ... Brez modrega vodenja se bo ta velika kepa težav samo valila navzdol in večala. Ne bo prizadela le prebivalstva v Alpah. Takim izzivom lokalne skupnosti ne morejo biti kos same. Za trajnostni razvoj Alp se moramo povezati na mednarodni ravni.

Kaj si želite za prihodnost Alp?

Želim si, da bi lokalne skupnosti v Alpah ohranile svoje vrednote in kulturno identiteto. Ne le ohranjale dediščine preteklosti, ampak krojile razvoj po lastni meri. Tudi, da bi zavarovana območja v Alpah vsi jemali resno in z njimi upravljali po strokovnih načelih IUCN. Za CIPRO Slovenija pa, da bi imela tako podporo in težo, kakršno ima v drugih alpskih državah. ▲

Intervju: **Katarina Žakelj**, CIPRA Slovenija

Sedem posameznikov, sedem vizij

Zračni taksiji, pred izumrtjem rešene belke, udeležba ljudi v procesu odločanja, digitalna preobrazba gorskih vasi. Kakšne bi bile videti Alpe prihodnosti, denimo čez sedem desetletij? O svoji viziji prihodnosti alpskega sveta razmišlja sedem angažiranih posameznikov, ki živijo in delajo na območju Alp.

Z ZRAČNIM TAKSIJEM V PALMIN VRT NA MATTERHORNU

Konec tedna v maju 2022 so ob devetih zjutraj zasedena že vsa pristajališča za zračne taksije, ki potnike vozijo na Jochberg pri Münchnu, kjer lahko prislunhejo oglašanju oziroma 'petju' ruševca. Da so na to območje v petdesetih letih v veliko ptičnico uspeli preseliti še zadnje primerke teh ptic, se lahko zahvalimo programu EU Living-Nature. Podobne atrakcije poznajo tudi v okolici vseh velikih alpskih mest, od Dunaja/A do Torina/I, saj si tako lahko predvsem mladi neposredno ogledajo ne samo razstave plazilcev, temveč tudi živalske vrtove nekdanjih razširjenih domačih živali. Ti so zdaj del parkovne in športne pokrajine povsod po Alpah. Uveljavila se je švicarska strategija izhoda za gorske doline, kjer so zaradi izginjanja stalno zamrznjenih tal in izrednih vremenskih dogodkov postali podori nepredvidljivi. Prelazi, kot sta Grimselpass in Timmelsjoch, so danes opuščeni, z njimi povezane doline pa deloma zapuščene. Palm in vrt na Matterhornu, nekdanji tarča posmeha, je postal eden najbolj

priljubljenih točk v Alpah, večinoma za arabske obiskovalce. Zaradi avstrijske pobude, po kateri skrajnejša rastišča v gorskem svetu ne smejo postati gozdna, se je že vnel prepir. Potem ko je drevesna meja dosegla višino 3.800 metrov, se zdaj vrstijo pritožbe, ker drevesa zakrivajo pogled z vrhov gora, kot je Grossvenediger.

Tudi posamezni predeli Sicilije, južne Italije in južne Francije so v poletnih mesecih postali neprimerni za bivanje, navala podnebnih beguncev pa ni mogoče zaustaviti. V preteklosti skoraj neobljudene piemontske doline so zdaj v celoti napolnili begunska naselja. Večkratni poskus, da bi v Švici izpeljali referendum o uvedbi prisilne razlastitve sekundarnih prebivališč, ki bi jih nato namenili v humanitarne namene, ni uspel. Uspešen pa je poslovni model t. i. klimatske terapije: veliki egiptovski vlagatelj je razvil andermattski model zdravljenja in se že podpisuje kot uradni partner zdravstvenih zavarovalnic. V najbolj razkošnih krajih, kot so Therme Vals, pristajajo zračni taksiji na pristajalnih ploščadah hotelskih suit na 400 metrov visokih hotelskih stolpih dvojčkih. Samooskrbna zračna plovila se vsakodnevno vozijo iz pregretih metropol, kot so Milano/I, Zürich/CH

»Potem ko je drevesna meja dosegla višino 3.800 metrov, se zdaj vrstijo pritožbe, ker drevesa zakrivajo pogled.«

Georg Bayerle

in Lyon/F. Z umetno inteligenco, uporabljeno pri pilotni tehnologiji, je uspelo število nesreč, ki so posledica trkov z vrtečimi se vetrnimi turbinami in električnimi vodi, zmanjšati na najmanjši možni obseg.

Po več energetskih krizah, ki so si sledile v letih 2030–2050, so Alpe postale evropsko središče za vetrno in vodno energijo – zgled je dalo tirolsko državno podjetje, ki je že ob začetku stoletja obsežno mrežo črpalnih in zbiralnih sistemov povežalo z vetrnimi parki, postavljenimi na gorskih grebenih. Še naprej ostaja sporna količina oddane vode, namenjene preskrbi prebivalstva v dolini, opuščeno je kmetijstvo na območjih z manj ugodnimi naravnimi razmerami, kot so zgornji del doline Rone v Valaisu ali v posameznih delih Južne Tirolske, kjer pa je namakanje še izvedljivo, rastejo namesto jabolk in hrušk pomaranče in mango. Kot poročajo mediji, se mnogim to ne zdi sporno. ▲

Georg Bayerle je od leta 1999 zaposlen kot strokovnjak za gorstva in okolje pri Bavarskem radiu. Pripravil je številne televizijske in radijske reportaže o gorah, alpski kulturi in naravi.

»Občudujemo vse te edinstvene predele narave, cenimo jih in varujemo.«

Janin Salzger

PLANINSKI OREL POD NEBOM, EVROPSKI BIZONI NA PAŠI

Vabim vas na potovanje v leto 2091. Skupaj se sprehodimo po čudoviti avstrijski alpski pokrajini. Opazimo najrazličnejše ekosisteme, v katerih uspevajo različne rastlinske in živalske vrste, vidimo prostrane pokrajine, ki so ohranile svojo prvotno podobo. Pazite, kam stopate – ob robu poti se plazi planinski močerad! V daljavi odkrijemo čredo zobrov, evropskih bizonov – po uspešni ponovni naselitvi v zadnjih letih se zdi, da se bo tukajšnja populacija vendarle trajno ustalila. Nad nami kroži kraljevi orel. Skalovje je obraščeno z lišaji, kar pomeni, da je kakovost zraka odlična. Občudujemo vse te edinstvene predele narave, cenimo jih in varujemo. Ko se zabavamo na tirolskih smučiščih, solnograških kolesarskih poteh in pohodniških poteh na Predarlskem, se počutimo povezani z naravo, spoštujemo meje in si ne polastimo vsakega zadnjega kotička. Kmetje v Renski dolini trajnostno obdelujejo polja in njive, ljudje spoštujejo živila in se odločajo zlasti za rastlinsko hrano. Gospodarstvo in industrija

delujeta znotraj planetarnih meja in varujeta naravo, kolikor lahko, in ne le, kolikor morata. Decentralizirano gospodarstvo trajnostno uporablja lokalne vire in ustvarja delovna mesta za ljudi iz oddaljenih regij. Politiki so si za najvišji cilj postavili blagostanje vseh, družbo vključujejo v postopke odločanja, razvojne strategije oblikujejo na podlagi znanstvenih spoznanj. Regija doživlja razcvet, polna je življenja in aktivnih skupnosti, ki se medsebojno podpirajo. Mesta sodelujejo z manjšimi kraji. Ljudje se zavedajo svoje ustvarjalne moči in jo tudi uporabljajo pri spodbujanju trajnostnega in pravičnega razvoja. – Dokler bo naš cilj taka vizija, bomo skupaj tudi našli način, kako ta cilj doseči. ▲

Janin Salzger je na Dunaju in v Københavnu študirala okoljske vede, trenutno pa v pisarni za prostovoljno udejstvovanje in participacijo (FEB)v Bregenzu/A dela za avstrijsko zvezno deželo Vorarlberg.

»Alpe so vozlišče mnogih akterjev, ki se bodo morali v prihodnje sporazumeti in preusmeriti na trajnostno delovanje.«

Rok Brišnik

PONOVA OŽIVITEV FLORE IN FAVNE

Obiskovalcem moramo pokazati, da so Alpe naravna vrednota, zato naj čas v gorah preživijo s spoštovanjem. Med naravnimi zakladi Alp je tudi gozd, s katerim se Slovenija lahko pohvali. Želim si, da bi do leta 2092 v gozdu videl naravne drevesne vrste prilagojene podnebnim spremembam ter sonaravno ravnanje človeka z gozdom. Alpe so izjemno biodiverzitetno območje, vendar pa ti ekosistemi stojijo na tankem ledu. Tega se v Sloveniji zavedamo, zato že potekajo programi za obnovo flore in favne. Želim si da bi bilo tega v prihodnje >

»Ljudje niso gospodarji, ki si lahko podrejajo svet, temveč le gostje.«

Rudolf Batliner

»Rešitev za gorska območja je bila uvedba digitalne preobrazbe, zlasti omogočanje dela od doma.«

Salome Valsecchi und Liv Kirner

GOSTUJEMO V ALPAH!

Drei Schwestern (Tri sestre) bodo tudi čez sedemdeset let ista gora in prav tako to velja za Mittagspitze in Naafkopf. Kakšno podoba med temi tremi ključnimi točkami pa bo naša država ponudila mojim pravnikom? Bo to podoba čudovito jesensko obarvane pokrajine, ki ji bodo s pogledom sledili vse do višjih predelov? Ali bodo priča skalnim podorom, blatnim tokovom in degradirani pozidavi? Prihodnost našega planeta je odvisna od ravnanja ljudi. Moja vizija prihodnosti je povezana s tem, kar se dogaja v glavah ljudi, in upam, da bodo čez sedem desetletij doumeli, da ljudje niso gospodarji, ki si lahko podrejajo svet, temveč le gostje. In dobri gostje se zavedajo, da so tu lahko le določen čas, da bivajo v prostorih, ki so jim bili dodeljeni, da s stvarmi ravnajo skrbno, saj so te stvari last nekoga drugega, da uživajo v ponujenem udobju, da se do gostiteljev in drugih gostov obnašajo, kot se spodobi. Bodo prebivalci Lihtenštajna znali ceniti dejstvo, da živijo na geografsko privilegiranim območju? Jim bo v lastni državi in tudi prek meja uspelo ustvariti prostor, ki ga bodo prepustili naravi? Bodo znali uživati življenje in se ob tem zavedali, da to vpliva tudi na življenjske priložnosti drugih gostov - tukaj in drugod, danes in v prihodnje? ▲

Rudolf Batliner iz Eschna/FL je upokojeni pedagog in nekdanji študijski koordinator v Centru za razvoj in sodelovanje (NADEL) na ETH Zürich. Je tudi ustanovni član SDG Allianz Liechtenstein.

DIGITALIZACIJA DELA, ALPSKI NAČIN ŽIVLJENJA

Na začetku 21. stoletja je bila v alpskih regijah velika težava izseljevanje iz gorskih vasi. Mnogi so odšli v razvitejšo regije, kjer je bilo več izobraževalnih in zaposlitvenih možnosti, široka izbira trgovin ipd. Rešitev za gorska območja je zato bila uvedba digitalne preobrazbe, zlasti omogočanje dela od doma. Svetovna pandemija koronavirusa v dvajsetih letih tega stoletja je razvoj digitalizacije še pospešila. Številne storitvene poklice je bilo nenadoma mogoče opravljati kar v domači pisarni, vse več ljudi se je začelo tudi seliti na podeželje, saj se jim ni bilo treba več dnevno voziti na delo v mestna območja. Nastala rešitev sicer ni bila sprejemljiva za vse poklice, a za mnoge sektorje je to bila ugodna izbira. Digitalni prehod so pospešile tudi izobraževalne ustanove in ta je prinesel številne prednosti, denimo za vse enak dostop do izbirnih predmetov, ki so jih učenci lahko na spletu obiskali pri drugih šolah. Prav tako so podeželske šole nenadoma imele enako hiter dostop do informacij in interneta kot šole v večjih mestih, zato so postale manj odvisne, pa tudi privlačnejše za lokalno mladino. In če morate danes, ko pišemo leto 2092, kljub vsemu v sosednje mesto, avtomobila ne potrebujete več, saj so povezave z električnim avtobusom in železnico do gorskih regij odlično razvite! ▲

Salome Valsecchi in **Liv Kirner** obiskujeta šolo v švicarskem Samnaunu. Leta 2021 sta se udeležili Graubündenskega deklishega parlamenta, ki ga organizira Kanton Graubünden.

Fotografije: Caroline Begle/CIPRA, Yanik Buerkli, Caroline Begle/CIPRA, Madeleine Rohrer

SOODLOČAMO VSI!

Gorska območja, ki so odvisna od turizma, bodo iz različnih razlogov morala opraviti še dolgo pot, preden bodo znova korenito pretehtala svoje razvojne modele, zlasti zato, ker je bogastvo, ki ga ustvarjajo, osredotočeno predvsem v smučarsko športno dejavnost in belo zlato – sneg. Kakšne razvojne možnosti se alpskemu območju torej odpirajo čez sedem desetletij? Predvsem bi to moral biti uspešno izveden preobrat, ki bi spoštoval naravne ekosisteme ter njihovo preživetje in sobivanje, vključno z lokalnim prebivalstvom.

Menim, da mora tak preobrat temeljiti zlasti na krepitvi regionalnega sodelovanja med politiko in upravo, ki vključuje vse ključne akterje: javnost, zainteresirane posameznike in civilno družbo. Izhajati mora iz solidarnostne mreže kompetenc in znanja, pri čemer mora biti v ospredju razvoj skupnih značilnosti, ki so za pozitivno prihodnost bistvenega pomena. V taki viziji prihodnjega razvoja bi morali biti izpolnjeni pogoji, kot so močna in trdna politična volja s celovito vizijo izzivov, tehnologija, prilagojena lokalnim potrebam, nepretrgano vključevanje vseh akterjev (vključno z državljani) ter trajno in zanesljivo financiranje. ▲

Sandrine Percheval vodi od leta 2014 na območju francoskih Alp projekte za društvo ADRETS (Association pour le développement en réseau des territoires et services), ki med drugim zagotavlja izvajanje storitev javnega interesa za podeželska območja prek svojih centrov (maisons de services au public).

»V ospredju mora biti razvoj skupnih značilnosti.«

Sandrine Percheval

»Prebivalstvo Alp se bo kmalu soočilo s skrajnimi mejami možnosti za prilagoditve in varstvo.«

Madeleine Rohrer

RAJ Z DATUMOM POTEKA VELJAVNOSTI

Alpe so že stoletja kraj hrepenenja. Poleg naravnih lepote, prijetnega podnebja in kulturne pokrajine, ki ustvarja prepoznavno alpsko identiteto, nam zagotavljajo skoraj neomejene naravne vire, kot so voda in obnovljivi viri energije. A zdi se, da se bo treba prav kmalu, v naslednjih nekaj letih, odločiti, koliko časa bodo lahko Alpe še ostale kraj hrepenenja in zatočišče – vročinski valovi, hude suše, počasno, a stalno dvigovanje morske gladine in boj za naravne vire uničujejo možnosti preživetja že danes. Priseljevanje ljudi, med drugim z obalnih območij Azije, ki iščejo nov dom, bo našo družbo v prihodnje privedlo do skrajnih meja zmogljivosti. Nadaljnje segrevanje globalnega podnebja v Alpah povzroča čedalje pogostejše nevihte z ekstremno močjo, kot je bil jeseni 2018 orkan Vaia, ali obilne padavine s hudourniški nanosi in

poplavami. Prebivalstvo Alp se bo kmalu soočilo s skrajnimi mejami možnosti za prilagoditve in varstvo. Ob koncu tega stoletja Alpe ne bodo več imele podobe 'otoka blaženih in srečnih'. Vedno večja podnebna kriza bo prizadela tudi ta del sveta, ki je doslej veljal kot kraj hrepenenja, in hudo pretresla našo družbo. ▲

Madeleine Rohrer je direktorica CIPRE Južna Tirolska. V letih 2015–2020 je bila kot članica mestnega sveta Občine Merano/I zadolžena za področje mobilnosti, urbanizma in okolja.

Pravica do nedotakljivosti Alp

Pokrajina je rešena – protokol Alpske konvencije o varstvu narave in urejanje krajine preprečuje načrtovano vzpostavitev povezave med smučiščema na območju naravnega rezervata Wahrscheneck/A.

Alpska konvencija je tri desetletja po podpisu glede na sodobne izzive, kot so podnebne spremembe in izguba biotske raznovrstnosti, pomembnejša kot kdaj koli prej.

Paul Kuncio pojasnjuje, katere ovire bo treba premagati, da bi vizijo in potenciala tega pomembnega sporazuma lahko uresničili v celoti.

Čeprav sem bil okoljsko ozavešen študent, ki se je ob koncu študija ukvarjal zlasti z okoljskim pravom, sem Alpsko konvencijo odkril šele, ko sem se zaposlil v eni od okoljskih organizacij, in skoraj šest let pozneje sem začel dojemati, kakšen je sploh potencial tega pravnega akta: Alpska konvencija je namreč mnogo več kot le mednarodna pogodba. Gre za predpise, ki se uporabljajo – seveda pod pogojem, da

je pogodbenica Alpsko konvencijo in pripadajoče izvedbene protokole tudi ratificirala – obenem pa gre za institucijo, ki jo tvorijo strokovnjaki za različna področja alpskih držav. In to je tisto, kar v primerjavi z drugimi mednarodnimi pogodbami Alpsko konvencijo dela tako posebno. Podpis Alpske konvencije 7. novembra 1991 v Salzburgu v Avstriji ne pomeni le začetka dejanskega uresničevanja načel iz okvir-

Fotografija: Theo Crazzolara

ne konvencije z izvajanjem osmih izvedbenih protokolov, temveč pomeni tudi izpolnitev cilja, ki je bil že leta 1952 zapisan v akt o ustanovitvi Mednarodne komisije za varstvo Alp, tj. izdelave vsealpske mednarodne pogodbe, katere osnovni namen bo zagotavljati varstvo in trajnostni razvoj alpskega sveta. Za alpske države je čas, da Alpsko konvencijo prenesejo v svoj pravni red, prišel z izdelavo in podpisom osmih izvedbenih protokolov. Dejstvo, da ta dokument tudi tri desetletja po podpisu upravnim organom in tudi prebivalstvu ni dovolj znan, pa priča o tem, da so bile pri njegovem izvajanju storjene napake – Alpska konvencija je bila po začetni pozornosti v prvem desetletju tega tisočletja potisnjena v ozadje.

ZAVEZUJOČA, A PREMALO UPOŠTEVANA

Zakonodaja je lahko učinkovita in zavezujoča le, če jo odgovorni (zakonodajalci, upravni organi) izvajajo in naslovniki (regionalne oblasti, alpski prebivalci, gospodarstvo, varstvo okolja) poznajo. Da pri Alpski konvenciji ne gre za ‚neuporabne‘ pravne predpise, dokazuje prav 44 mnenj, ki so jih izdelali v Pravni službi Alpske konvencije, katere delovanje se usklajuje v okviru CIPRE Avstrija, in na podlagi katerih so bili nekateri projekti delno zavrženi ali umaknjeni (projekti kot npr. širjenje območja smučišč, umestitve visokonapetostnih daljnovodov ipd.). Za tako učinkovitost ukrepanja je pomembno nenehno ozaveščanje in zahteva, da se določbe Alpske konvencije v postopkih izrecno uporabljajo in upoštevajo. 30 let Alpske konvencije priča o tem, da je proces seznanjanja javnosti s konvencijo, ki sega od vseh upravnih ravni do prebivalstva, dolgotrajna in težka naloga – v tem pogledu je posredovanje vsebine zato še posebno pomembno.

Razlog za to bi lahko bila večkrat kritizirana pomanjkljiva natančnost določb kot tudi napačna domneva, da je vsebina Alpske konvencije v celoti zajeta že v nacionalnih zakonodajah. Zaradi številnih deklarativnih določb, ki ne vsebujejo konkretnih obveznosti ali prepovedi, ampak predvsem cilje, deluje pogodba voluminozno. A prav te določbe zagotavljajo, da je mogoče nacionalno zakonodajo razlagati v smislu Alpske konvencije, odločitve pa upravičiti v skladu s trajnostnim razvojem Alp. Kar je tu nujno, je pogum odločevalcev za uporabo določb. V tej točki morajo tudi alpske organizacije, zlasti CIPRA, izraziti zahtevo po upoštevanju in uporabi Alpske konvencije, saj bo ta posebna pogodba lahko le tako uveljavila svoj vpliv.

V PRIHODNOST USMERJENO IN MEDSEKTORSKO DELOVANJE

Bistveni element Alpske konvencije je delovanje njenih organov: Stalnega odbora, Odbora za preverjanje izvajanja Alpske konvencije

in Alpska konferenca, ki poteka vsako drugo leto. Pogosto so manj opazne tematske delovne skupine, v okviru katerih predstavniki in predstavnice pogodbenic ter organizacije s statusom opazovalcev – ena od njih je CIPRA – sodelujejo pri obravnavanju vprašanj s področij prometa, prostorskega načrtovanja in trajnostnega razvoja ali varstva tal. Pozabiti ne smemo na leta 2016 ustanovljeni Posvetovalni odbor za alpsko podnebje, ki je izdelal alpski sistem podnebnih ciljev 2050 (www.alpineclimate2050.org), in Akcijski načrt za podnebje 2.0.. Alpske države so se s tem zavezale, da bodo do leta 2050 Alpe preoblikovale v podnebno nevtralno in odporno regijo ter bistveno prispevale k varovanju tega izredno ranljivega prostora pred posledicami podnebnih sprememb.

Alpsko območje je danes pritiskom izpostavljeno bolj kot kdaj koli doslej, zato je bila leta 1991 ideja, da bo Alpska konvencija temeljila na večsektorskem pristopu (okolje, gospodarstvo, socialne zadeve, kultura), naravnost vizionarska, enako pomembna kot takrat je tudi danes. Želim si, da bi bila ta obsežna pogodba deležna kar največje pozornosti in upoštevanja, ki bi segalo prek meja njenih pogodbenic, obenem pa upam, da bodo vsi deležniki, odgovorni za varstvo in trajnostni razvoj Alp, vsaj še naslednja tri desetletja čezmejno sodelovanje spodbujali in krepili. ▲

Paul Kuncio

direktor CIPRE Avstrija in koordinator v Pravni službi Alpske konvencije

PIONIR SVOJE VRSTE

V devetdesetih letih je Alpska konvencija postala svojevrsten pionir, saj mednarodno gorsko območje kot v svetovnem merilu prva pravno zavezujoča mednarodna pogodba prvič opredeljuje kot funkcionalno geografsko enoto. Alpsko konvencijo je podpisalo osem alpskih držav (Avstrija, Francija, Italija, Lihtenštajn, Monako, Nemčija, Slovenija in Švica) ter Evropska unija, veljati pa je začela leta 1995.

www.alpconv.org

Kreativne ideje mladih za kakovostno življenje v Alpah – udeleženci tabora Alpine Changemaker Basecamp v Poschivau/CH.

Skupaj do sprememb v Alpah

Ustvarjalne ideje, sveže spodbude in inovativni projekti za uresničevanje trajnostnega razvoja na območju Alp – vse to je Alpine Changemaker Basecamp (ACB), za inovativne in motivirane mlade ljudi odlična priložnost, da s somišljeniki razvijajo nove vizije za izboljšanje kakovosti življenja na alpskem območju v prihodnje. Spremljajo jih mentorji – strokovnjaki za različna področja, kot so znanost, podjetništvo, rokodelske panoge, regionalni razvoj, filozofija in umetnost. Udeležence tabora bo mentorski program pri izvajanju njihovih pro-

jektov spremljal leto dni. ACB je prvi pilotni projekt v sklopu transdisciplinarne mreže Alpine Changemaker Network, ki združuje organizacije s področja izobraževanja, regionalnega razvoja in okolja in presega državne meje, generacije, institucionalne ovire ter kulturo mišljenja in delovanja. Pobudo za vzpostavitev mreže sta dala CIPRA International in Jens Badura iz podjetja berg_kulturbüro. Sredstva za izvedbo Alpine Changemaker Basecamp je zagotovil sklad Mercator Schweiz.

www.alpinechangemaker.org

Varčujemo z zemljišči

Zdrava tla so osnova za kmetijsko pridelavo, gostijo biotsko raznovrstnost, zagotavljajo nam prostor za oddih in blažijo posledice podnebne krize. A kljub temu tla vsakodnevno in povsod po Evropi ogrožata pozidava in beton, zlasti na primernih območjih. Zaradi energetskega preobrata pa bo treba zgraditi naprave za proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije, tj. vetrne, vodne in sončne energije kakor tudi energije biomase, zato bodo konflikti, do katerih bo prihajalo zaradi rabe, neizbežni. V okviru projekta Varčujmo z zemljišči – za spremembe trenda pri ravnanju z zemljišči na primernih območjih si zato CIPRA prizadeva za prepoznavnost primerov dobre prakse na tem področju, pri oblikovanju ustreznih rešitev pa sodeluje s tremi pilotnimi regijami. Projekt Varčujmo z zemljišči združuje vse vpletene strani: strokovnjake za prostorsko načrtovanje, predstavnike civilne družbe in javne uprave ter mlade. Izvajanje projekta finančno podpira Nemško zvezno ministrstvo za okolje, varovanje narave, jedrsko varnost in varstvo potrošnikov (BMUV) v okviru Evropske pobude za okolje (EURENI).

www.cipra.org/si/varcujmo-z-zemljisci

Na potovanje brez slabe vesti

Okolju prijazno odkrivanje Alp – to je projekt Yoalin (Youth Alpine Interrail), ki želi mlade spodbuditi k trajnostnemu odkrivanju alpskega prostora v poletnem času. V letu 2022 se bo projekt, ki poteka v organizaciji CIPRE International in Mladinskega sveta CIPRE, zvrstil že četrtič zapored. »Alpe so sinonim za lepoto, čarobnost, navdih. Nekaj, kar moramo ohraniti za prihodnje rodove,« opozarja študentka Valeriia z Dunaja/A, ena od 250 vrstnikov in vrstnic, ki v zadnjih letih v okviru projekta Yoalin odkrivajo Alpe na trajnosten način. Fotografije in poročila, ki so jih udeleženci izdelali o svojem potovanju, so na voljo tudi na domači spletni strani projekta in družbenih omrežjih, tam pa si je mogoče ogledati tudi številne zemljevide atraktivnih turističnih destinacij in potovalne nasvete, ki spodbujajo podnebno ozaveščenost. Projekt Yoalin podpirajo švicarski Zvezni urad za prostorski razvoj (ARE), nemško Zvezno ministrstvo za okolje, varstvo narave in jedrsko varnost (BMU), lihtenštajnski Urad za okolje (AU), avstrijsko Zvezno ministrstvo za varstvo podnebja, okolje, energijo, mobilnost, inovacije in tehnologije (BMK), slovensko Ministrstvo za okolje in prostor (MOP) in Delovna skupnost alpskih dežel (ARGE ALP)

www.cipra.org/si/yoalin

Izjemni primeri prenove in gradnje

Švicarska konfederacija in Kneževina Lihtenštajn sta ob organizacijski podpori CIPRE že šestič zapored razpisali mednarodno arhitekturno nagrado za trajnostno gradnjo in prenovo v Alpah Constructive Alps z nagradnim skladom v višini 50.000 evrov. Na natečaju se za nagrado potegujejo zglejni primeri prenove, novogradnje ali razširitve stanovanjskih stavb, javnih objektov – občinskih stavb, bolnišnic, gledališč, muzejev ipd., energetskih (skupnostne elektrarne) ali objektov prometne infrastrukture (železniške, avtobusne postaje) ter kmetijskih in kulturnih objektov. Tokrat se vodilo natečaja glasi Prenoviti in oplemeniti je podnebju prijaznejše kot porušiti, zato bo šesta izvedba natečaja v ospredje postavila predvsem prenovo, a tudi zgradbe, ki uspešno prispevajo k doseganju podnebnega cilja ničelne stopnje neto emisij. Izmed prispelih kandidatov je žirija že izbrala 25 projektov, ki si jih bo neposredno ogledala spomladi 2022. Podelitev nagrad bo septembra 2022 v švicarskem Brigu.

www.cipra.org/si/constructive-alps

20 let Vie Alpine

Via Alpina, izvedbeni projekt Alpske konvencije, se že dve desetletji kot rdeča nit vije po vseh osmih alpskih državah, od italijanskega Trsta do Monaka, in pri tem ljudi, življenjske in naravne prostore povezuje ne le fizično, temveč tudi v simbolnem pomenu. Z obiskom Vie Alpine postanejo vsealpski izzivi, kot so podnebne spremembe, pritiski zaradi uporabe prostora ali odseljevanje s podeželja, bolj opazni in konkretni. Via Alpina pa predstavlja tudi rešitve, kot so denimo trajnostna gradnja, trajnostni turizem in inovativni projekti lokalnega prebivalstva. Pot vedno spremljata neverjetna lepota in raznolikost alpske narave, kulture in jezikov. V letu 2022 Via Alpina praznuje 20. obletnico in ob tej priložnosti bo s podporo fundacije Albrecht von Dewitz podeljenih osem pohodniških štipendij, vsakokrat v vrednosti 1.500 evrov. Izbrani pohodniki bodo rdečo pot prehodili v celoti, ob tem pa poročali o svojih doživetjih, vtisih in izkušnjah, ki so jih pridobili med potovanjem.

www.cipra.org/si/via-alpina

Podnebni mostovi

Glavni cilj projekta Climate Bridges je krepitev transnacionalnega sodelovanja v boju proti podnebnim spremembam z državami Zahodnega Balkana, od Hrvaške in Bosne in Hercegovine do Albanije. Nastajajoča mreža, za katero bo CIPRA Lab v sodelovanju z nevladnimi organizacijami vzpostavila posebno platformo, podpira udeležanje Zelene agende za Zahodni Balkan, ki temelji na Evropskem zelenem dogovoru na regionalni in lokalni ravni. Mreža vključuje široko paleto zainteresiranih skupin ter spodbuja izmenjavo in razpravo med organizacijami civilne družbe in državnimi organi. Delovanje mreže bo podprto z izkušnjami, pridobljenimi v podobnih procesih v Alpah, kot sta Alpsko partnerstvo za lokalne podnebne ukrepe (ALPACA) ali Alpine Climate Board. Mreža bo vzpostavljena do začetka 2024. Projekt je del Evropske pobude za podnebje (EUKI) v okviru nemškega Zveznega ministrstva za gospodarstvo in varstvo podnebja.

www.cipra.org/si/climate-bridges

V Alpah pred sedemdesetimi leti

Vnos v spominski čip, 19. maj 2022. V taksi dronu mi vedno postane slabo, zato se danes raje peljem s staro gorsko železnico. Vožnja z njo traja sicer kakšnih deset minut dlje, a pri moji starosti se mi res nikamor ne mudi. Kako zelo so se moji trije vnuki razveselili obiska v živo! Ponavadi se z njimi videvam na spletu, kjer igramo igre, a želja za 71. rojstni dan je bila, da jih zares objamem! Doma so tri železniške postaje naprej, v zgornjem delu vasi, kjer živijo s starši in prijatelji. Vsa ta opuščena smučišča so torej vendarle za nekaj dobra – spodaj v dolini je postalo enostavno prevrče za normalno življenje. Če pomislim na svoje starše. Živeli so še v dolini, dokler je podnebje to dopuščalo. Zame so skrbeli sami, kot mož in žena, kar si danes težko predstavljamo. To so bili časi, predno sta spola postala izenačena. Za vnuke vzamem s seboj še nekaj daril, izdelanih na domačem 3D tiskalniku – ja, nevirtualnih nakupovalnih središč skorajda ni več. Mnoga so zaprli že pred leti in jih preuredili v vrtno ekozadrugo, tako da so danes njihove strešne površine in pročelja zasajena s travniškimi cveticami, ki so koristne za žuželke. Okna, prevlečena z nano premazi, skrbijo za pretvorbo svetlobe v energijo, ta pa se shranjuje v starih parkirnih hišah in garažah.

Kje sem že ostala? Ah, seveda, moji vnuki! Moje zgodbe o tem, kakšno je bilo včasih življenje, se jim zdijo zelo zabavne. Recimo tista, kako zelo ponosen je bil moj oče, da smo imeli samo en avto (z motorjem z notranjim izgorevanjem!), da smo se na obisk k starim staršem vozili z vlakom in da smo pojedli bolj malo mesa. Treba je živeti čim bolj podnebno nevtrarno, je vedno govoril. Vnuki so se, medtem ko so jedli svoj hamburger iz kobilic, smejali in spraševali, kaj da je podnebno nevtrarno. Pripovedovati sem jim začela o podnebni krizi, o ledenikih, ki sem jih še videla na lastne oči, o izumiranju vrst, o pandemiji koronavirusa, ki je razsajala v prvih letih mojega življenja – in o tem, kako se je zaradi tega vse spremenilo. Zasuli so me z vprašanji: ste se na delo res vozili vsak s svojim avtomobilom? Učili ste se v šoli in ne na daljavo ob pomoči tutorjev? Ali ekovrtnarstvo, digitalna demokracija in alpsčina kot drugi jezik niso bili obvezni predmeti na virtualni maturi? Da so obstajale »alpske države«? Ob takih vprašanih sem se prvič počutila nekoliko staro. Drugo leto se tudi jaz selim v domačo vas k vnukom in takrat jim lahko povem še več o starih časih. Pa še podnebje je tam bolj prijetno.

Ylvie Gams

rojena v maju 2021

Fotografija: Maya Mathias

Raznolikost alpske mobilnosti

Z vlakom, avtomobilom ali peš, čez drn in strn: ljudje, živali in rastline so v Alpah v nenehnem gibanju. Za seboj puščajo sledi, spreminjajo podobo pokrajine, prevažajo blago, se srečujejo, premagujejo meje – z daljnosežnimi posledicami za alpski prostor. Vse več je tovornih vozil, ki potujejo prek alpskih prelazov, dnevni migranti se dnevno vozijo na delo čez mejo, tudi število tistih, ki v gorskem svetu iščejo sprostitev in oddih, se povečuje. V tem prostoru so doma tudi rastline in živali in tudi te se selijo prek državnih in gozdnih meja. Kdo vse se giblje na območju Alp? Kje prihaja do konfliktov, kje do srečanj? Kako najti podnebju prijaznejše poti, katere steze vodijo v slepo ulico? V 110. številki revije Alpe na odru, ki bo **izšla spomladi 2023**, iščemo in raziskujemo, katere so nove poti, ki bodo pripeljale do učinkovite in bolj trajnostne mobilnosti na območju Alp.

ZASTONJ, A NE ZAMAN!

Na brezplačno revijo Alpe na odru se lahko naročite na spletnem naslovu: www.cipra.org/alpenaodru
Z vašim prispevkom nam boste omogočili, da bomo o aktualnem dogajanju na območju Alp tudi v prihodnje poročali verodostojno, objektivno in s kancem humorja.

Upravičenec: združenje CIPRA International

Lihtenštajn VP Bank Vaduz
IBAN: LI43 0880 5502 2047 8024 0

Švica PostFinance
IBAN: CH 41 0900 0000 9001 2206 3

EU Sparkasse der Stadt Feldkirch
IBAN: AT182060403100411770

www.cipra.org/donacija

Za prispevek se vam vnaprej najlepše zahvaljujemo.

CIPRA
ŽIVETI
V ALPAH

Klimatsko nevtralen
Tiskovina
ClimatePartner.com/11267-2203-1002